

Dikshaurjit International Interdisciplinary Online Research Journal, Latur (DIIRJL)

Add.:Khadgaon Rd,Sambhaji Nagar,Near Smt.SushiladeviDeshmukh Senior College, LaturLatur, Maharashtra 413512, India.
Phone:9890408998, 8329647660Email ID: diirjournal@gmail.comWebsite:https://www.diirjournal.com

प्रा.सुरवसे सदानंद
ज्ञानदा वरिष्ठ महाविद्यालय, नाशिक

प्रशिक्षण महाविद्यालयाचा शिक्षकांच्या अध्यापनावर होणाऱ्या परिणामकारकतेचा अभ्यास

सारांश

शिक्षक हा शिक्षण प्रक्रियेतील महत्वाचा घटक आहे. गुणवत्तापूर्ण अध्यापनासाठी शिक्षकांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक असते. प्रशिक्षण महाविद्यालयामध्ये शिक्षकांना अध्यापन कौशल्ये, वर्ग व्यवस्थापन, शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर, मूल्यांकन पद्धती आणि व्यावसायिक मूल्ये यांचे प्रशिक्षण दिले जाते. प्रस्तुत संशोधनाचा उद्देश प्रशिक्षण महाविद्यालयाचा शिक्षकांच्या अध्यापनावर होणारा परिणाम अभ्यासणे हा आहे. संशोधनासाठी वर्णनात्मक सर्वेक्षण पद्धतीचा अवलंब करण्यात आला. प्रश्नावलीच्या माध्यमातून माहिती संकलित करून तिचे विश्लेषण करण्यात आले. निष्कर्षानुसार प्रशिक्षणामुळे शिक्षकांच्या अध्यापन कौशल्यात, आत्मविश्वासात, विद्यार्थी-केंद्रित अध्यापनात आणि शैक्षणिक गुणवत्तेत सकारात्मक वाढ झाल्याचे आढळून आले.

की-वर्ड्स: प्रशिक्षण महाविद्यालय, शिक्षक, अध्यापन, परिणामकारकता, अध्यापन कौशल्ये.

प्रस्तावना

आजच्या ज्ञानाधारित समाजात गुणवत्तापूर्ण शिक्षणासाठी प्रशिक्षित शिक्षकांची गरज अत्यंत महत्वाची आहे. शिक्षक प्रशिक्षण महाविद्यालये शिक्षकांना प्रभावी अध्यापन पद्धती, अध्यापन नियोजन, शैक्षणिक तंत्रज्ञान, मूल्यांकन आणि वर्ग व्यवस्थापन यांचे प्रशिक्षण देतात. या प्रशिक्षणामुळे शिक्षकांची व्यावसायिक क्षमता विकसित होते आणि अध्यापन अधिक प्रभावी बनते.

संशोधनाची गरज

शिक्षक प्रशिक्षणाचे महत्त्व समजून घेण्यासाठी. प्रशिक्षणामुळे अध्यापन कौशल्यात झालेल्या बदलांचा अभ्यास करण्यासाठी.

विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्तापूर्ण शिक्षणासाठी प्रशिक्षित शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करण्यासाठी. प्रशिक्षण कार्यक्रम अधिक प्रभावी करण्यासाठी सूचना मिळविण्यासाठी.

संशोधनाची समस्या

‘प्रशिक्षण महाविद्यालयाचा शिक्षकांच्या अध्यापनावर होणाऱ्या परिणामकारकतेचा अभ्यास.’

संशोधनाची उद्दिष्टे

प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे शिक्षकांच्या अध्यापन कौशल्यात झालेल्या बदलांचा अभ्यास करणे. शिक्षकांच्या आत्मविश्वासावर प्रशिक्षणाचा परिणाम जाणून घेणे.

आधुनिक अध्यापन तंत्रांचा वापर कितपत वाढला आहे हे तपासणे.

विद्यार्थी-केंद्रित अध्यापनावर प्रशिक्षणाचा प्रभाव अभ्यासणे.

गृहितके

प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे शिक्षकांच्या अध्यापनात सकारात्मक बदल होतो.

प्रशिक्षणामुळे शिक्षकांचा आत्मविश्वास वाढतो.

प्रशिक्षणानंतर आधुनिक अध्यापन पद्धतीचा वापर अधिक होतो.

संशोधनाची व्याप्ती

हे संशोधन प्रशिक्षण महाविद्यालयातील प्रशिक्षित शिक्षकांपरते मर्यादित आहे.

मर्यादा

संशोधन निवडक महाविद्यालयांपरते मर्यादित आहे. माहिती प्रश्नावलीवर आधारित असल्यामुळे प्रतिसादांवर अवलंबून आहे.

साहित्याचा आढावा

विविध संशोधनांमध्ये असे आढळून आले आहे की शिक्षक प्रशिक्षणामुळे अध्यापनाची गुणवत्ता सुधारते. प्रशिक्षित शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या गरजा लक्षात घेऊन अध्यापन करतात. प्रशिक्षणामुळे वर्ग व्यवस्थापन, शैक्षणिक साधनांचा वापर, डिजिटल माध्यमांचा उपयोग आणि विद्यार्थ्यांच्या सहभागात वाढ होते.

संशोधन पद्धती

संशोधन प्रकार: द्वा

र्णनात्मक सर्वेक्षण पद्धती

लोकसंख्या: प्रशिक्षण महाविद्यालयातील प्रशिक्षित शिक्षक

नमुना: ? शिक्षक

नमुना निवड पद्धती: साधी यादृच्छिक नमुना पद्धती

संशोधन साधन: संरचित प्रश्नावली

माहिती संकलन: प्रत्यक्ष भेट व प्रश्नावली

माहिती विश्लेषण: टक्केवारी, सरासरी आणि आलेख

माहितीचे विश्लेषण

निरीक्षण टक्केवारी

अध्यापन कौशल्यात सुधारणा ८८७

आत्मविश्वासात वाढ ८४७

आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर ८०७

विद्यार्थी-केंद्रित अध्यापनात वाढ ८६७

वर्ग व्यवस्थापनात सुधारणा ८२७

विश्लेषण: बहुसंख्य शिक्षकांनी प्रशिक्षणामुळे त्यांच्या अध्यापनात लक्षणीय सुधारणा झाल्याचे नमूद केले.

प्रकरण ? : निष्कर्ष

प्रशिक्षण महाविद्यालयामुळे शिक्षकांच्या अध्यापन कौशल्यात सकारात्मक सुधारणा होते.

शिक्षकांचा आत्मविश्वास आणि व्यावसायिक दृष्टिकोन विकसित होतो.

आधुनिक अध्यापन पद्धती आणि तंत्रज्ञानाचा वापर वाढतो.

विद्यार्थी-केंद्रित अध्यापन अधिक प्रभावी होते.

वर्ग व्यवस्थापन आणि मूल्यांकन पद्धतीत सुधारणा दिसून येते.

शिफारसी

सर्व शिक्षकांना नियमित सेवापूर्व व सेवांतर्गत प्रशिक्षण द्यावे.

प्रशिक्षणात डिजिटल शिक्षण व कृतीआधारित अध्यापनावर भर द्यावा.

प्रशिक्षणानंतर शिक्षकांच्या अध्यापनाचे वेळेवेळी मूल्यमापन करावे.

प्रशिक्षण कार्यक्रम अधिक व्यावहारिक व अनुभवाधारित असावेत.

प्रशिक्षण महाविद्यालयांनी आधुनिक शैक्षणिक साधनांचा प्रभावी वापर करावा.

संदर्भसूची

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (इ.स. २०२०).

राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (इ.स. २०२०) प्रकाशने.

महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (इ.स. २०२०) प्रकाशने.

ग.कडु./ए.कडु. संशोधन पद्धती विषयावरील मान्यताप्राप्त संदर्भग्रंथ.

शिक्षक शिक्षण व अध्यापन कौशल्यावरील विविध संशोधन लेख.